

УДК 811.111(072)

Яна Бондарук,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри англійської мови та методики її навчання
УДПУ імені Павла Тичини

ЕКСТЕНСИВНЕ ЧИТАННЯ: ЗАСТАРІЛИЙ МЕТОД ЧИ СУЧАСНА МОДЕЛЬ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ?

У час стрімких змін у сфері іншомовної освіти зростає необхідність перегляду та пошуку нових і оптимальних моделей навчання. У статті здійснено аналіз впливу екстенсивного читання на розвиток іншомовних мовленнєвих умінь сучасного студента. Акцентовано увагу на позитивній можливості використання методу екстенсивного читання як перспективного і сучасного способу вивчення англійської мови у вищих навчальних закладах; означено основні проблеми використання екстенсивного читання в іншомовній освіті та з'ясовано можливі шляхи вирішення труднощів використання методу у сучасній освіті.

Ключові слова: екстенсивне читання, іншомовна освіта, вища школа, інформація, вміння, навички, метод, модель.

Во время стремительных изменений в сфере иноязычного образования растет необходимость пересмотра и поиска новых и оптимальных моделей учебы. В статье осуществлен анализ влияния экстенсивного чтения на развитие иноязычных речевых умений современного студента. Акцентируется внимание на позитивной возможности использования метода экстенсивного чтения как перспективного и современного способа изучения английского языка в высших учебных заведениях; отмечены основные проблемы использования экстенсивного чтения в иноязычном образовании и выяснены возможные пути решения трудностей использования метода в современном образовании.

Ключевые слова: экстенсивное чтение, иноязычное образование, высшая школа, информация, умение, навыки, метод, модель.

The considerable changes that have been done in the sphere of foreign language education cause the extreme demand to estimate and find new and perspective models of study. The article analyses the influence of extensive reading on the development of twenty-first-century students' foreign language skills. We mention the positive possibility to implement the extensive reading method and consider it as the perspective and recent way to master English in higher education. The article indicates the difficulties in the definition of extensive reading as it combines numerous features that could be crucial for students and

teachers in various regions. Despite being known for several decades, the extensive reading is not well popular today. The article reveals the problems to use extensive reading in foreign language education, as well as prospective methods to solve difficulties in its use. It mentions that the main problem is connected with the attitude of the students towards reading. They do not consider this skill as the leading one to improve foreign language comprehension and awareness. The hidden reason could be found in IT technologies that produce information on a new qualitative level. Thus, students are engaged in them. Moreover, teachers should use all merits of media technologies to enhance students' language skills.

Key words: *extensive reading, foreign language education, higher education, information, skills, abilities, method, model.*

У зв'язку з невідворотними трансформаційними процесами, що пов'язані з глобальним впливом інформаційних технологій на сферу освіти, змінюються і підходи до формування важливих навичок мовленнєвої діяльності, зокрема читання – без якого неможливе розуміння мови і мовлення в цілому. Читання, аналіз і, звісно, переклад коротких чи більш складніших текстів під час вивчення англійської мови відіграє ключову роль у розумінні її специфіки. Окрім того, читання розширює словниковий запас слів як рідної, так і іноземної мови. Читання є відповідальним за більшість наших компетентностей, що проявляються у розумінні прочитаного, у стилі письма, словниковому запасі, у орфографічних і граматичних навичках [11, с. 46].

Проте, проблема під час вивчення англійської полягає у тому, що дуже часто студенти не надають перевагу читанню як важливій навичці, що поліпшує розуміння і сприйняття мови. Причиною цьому можуть слугувати мультимедійні технології, які на якісно новому рівні продукують будь-яку інформацію, що значно полегшує запам'ятовування та імponує сучасному студенту. Дослідники зауважують про революцію у характері сучасного читання, наголошуючи на закінченні епохи Гутенберга (книжкової епохи) [5; 4]. У сучасному світі поняття «книги» поступово трансформується – з'являється новий безперервний інформаційний простір, який може бути змінений самим читачем у будь-який час і будь-де.

Саме такі реалії вимагають змін у способі читання. Книга традиційного формату, об'ємна інформація, детальне вивчення кожної сторінки публікації – така була дійсність пройдешнього століття. Науковці все частіше наголошують на тому, що мета читання під час вивчення англійської має полягати не лише у виконанні певних завдань до, під час, або після читання тексту, як це було раніше. У такому випадку студент сприйматиме читання власне як саме завдання, коли значна увага приділяється значенню окремих слів і речень, а не ідеї тексту. Англійська мова – це не лише детальний переклад, а й отримання насолоди від читання. У цьому і сама сутність екстенсивного читання – отримання інформації та

задоволення від прочитаного. Якщо книга нецікава, або важка – варто зупинитись і обрати іншу. Вибір книги і мети – ось основні елементи справжнього читання [7, с. 136–141].

У сучасному науковому світі позиції щодо витоків дослідження впливу екстенсивного читання на вивчення іноземної мови дещо різняться. Так, частина дослідників вважає, що термін «екстенсивне читання» вперше було використано на початку ХХ ст. відомими лінгвістами Х. Пальмером та М. Вестом, які започаткували теорію і практику екстенсивного читання і вважали його важливим підходом у вивченні мови [6]. Існують також думки, що перші спроби проаналізувати роль екстенсивного читання у вивченні іноземної мови належать В. Еллі та Ф. Мангубай у кінці ХХ ст. [8; 21].

Відмітимо, що у науковому обігу термін «екстенсивне читання» перегукується з такими поняттями як: «безперервне читання в умі» або «добровільне свідоме читання», «читання для задоволення», «незалежне читання». Такі варіації у дефініції одного поняття засвідчують його багатогранність і значущість у системі іншомовної освіти.

Дослідження важливості читання під час вивчення англійської мови, рекомендації і пілотування інноваційних методик читання, добір інтерактивних вправ і аналіз загальної моделі читання – всі ці питання є предметом наукових дискусій і розвідок багатьох учених (В. Александров, В. Вільямс, Г. Китайгородська, В. Кудрявцева, Дж. Макалістер, С. Малишева, Р. Мартинова, Л. Панова, М. Степанова, Н. Скляренко, П. Степлетон та ін.).

Однак, попри ургентність і вагомість пошуку нових підходів до вивчення англійської мови, де читання, без перебільшення, формує основу вокабуляру, екстенсивне читання і важливість його впровадження у навчальний процес залишається все ще мало дослідженим.

Мета статті – проаналізувати роль екстенсивного читання в сучасній іншомовній освіті та з'ясувати переваги і недоліки використання досліджуваного методу читання в іншомовній освіті.

Нажаль, сьогодні формує нову проблему, коли пропонує студентам широкий спектр можливостей уникнути процесу читання, використовуючи новітні інформаційні технології і фантастичні переваги мережі Інтернет. Нині важливим є розвивати у молоді бажання читати, вміння швидко і легко відокремлювати основну інформацію від другорядної. Саме такі можливості і пропонує метод екстенсивного читання іноземною мовою – читати багато, швидко і різноманітну літературу. Доцільно зауважити, що у такому контексті мережа Інтернет може відігравати суттєву роль у впровадженні екстенсивного читання під час вивчення англійської мови – це безкінечне джерело матеріалу для читання поза межами аудиторії та дому.

Інша сторона питання, на наш погляд, полягає у тому, що результати вивчення сучасної проблематики читання іноземною мовою засвідчують, що процентне співвідношення часу у вищому навчальному закладі, відведеного на читання, становить лише 16–18 % у порівнянні з 45% – аудіювання, або 30% – говоріння [2, с. 1]. Такі висновки підтверджують

необхідність коригування навчального процесу під час вивчення англійської мови, де читання відіграватиме не останню роль. Пригодницька фантастика, детективи, романи, – напевно, є найкращим варіантом для розвитку навичок читання. Проте, під час добору книг варто пам'ятати про рівень володіння іноземною мовою. Дослідники стверджують, що 95–98 % інформації читач має сприймати без використання словника [6].

Науковці Р. Дей та Дж. Бемфорд [7] виокремили основні позиції, що визначають сутність екстенсивного читання:

- прості тексти для читання, що відповідають рівню володіння іноземною мовою;
- різноманітність тем і текстів для читання;
- вибір теми і текстів для читання студентами;
- якомога більша кількість книжок для читання;
- мета читання – задоволення, інформація і загальне розуміння;
- читання – це успіх;
- швидкий темп читання;
- самостійне читання «в умі»;
- читання під настановами і керуванням учителя;
- вчитель – зразок гарного і відповідального читача [7, с. 136–141].

Проте, результати дослідження щодо впровадження екстенсивного читання у практику вивчення англійської мови засвідчують неможливість одночасного використання усіх вищезазначених характеристик [13, с. 26–35; 10, с. 191–215], які часто переплітаються з основними ознаками інтенсивного читання.

За таких умов слушною є думка Р. Дейя та Дж. Бемфорда, які підкреслюють складність у доборі одного прийняттого академічного визначення для екстенсивного читання. Причина неоднозначності може полягати у тому, що у більшості випадків досліджуваний різновид читання може мати як освітню, так і соціокультурну цілі, які можуть змінюватися відповідно до потреб освітян і студентів [7].

Яскравим прикладом багатогранності екстенсивного читання можуть також слугувати наступні його різновиди: «контрольоване екстенсивне читання», яке полягає у тому, щоб допомогти студенту у доборі іншомовного матеріалу для читання, у розумінні основної ідеї тексту, значенні окремих слів або виразів, граматичних структур [17, с. 212–233]; «незалежне екстенсивне читання» передбачає перегляд якомога більшої кількості літератури з певною метою за короткий термін [12, с. 66–81]; «поєднання інтенсивного та екстенсивного читання» є найбільш популярним і передбачає як вивчення процесу інтенсивного, так і усвідомлення особливостей екстенсивного читання.

Аналіз низки досліджень дозволяє зробити висновки, що у сучасній науковій літературі не існує одноставної думки щодо тлумачення терміну «екстенсивне читання». Проте, ключовими особливостями такого виду читання обов'язково має бути безперервне читання достатньо великої

кількості різноманітної за жанром і змістом літератури для задоволення, із цікавості і заради професійного розвитку [9]. Встановлено найоптимальнішу кількість читання літератури іноземною мовою для сучасного студента – від години щовечора до, принаймні, двох книг за тиждень [18, с. 161–185]. Основна умова – періодичність. Проте, з цього погляду частина дослідників [19; 14] переконана, що 10-хвилинне читання на початку кожного заняття [19], або 20 хвилин у кінці модуля чи теми [14] – також можна вважати елементом екстенсивного читання, оскільки є щоденним, регулярним, лімітованим.

Вважаємо, що такий підхід суттєво не впливає на бажання студентів читати заради задоволення поза межами аудиторії, оскільки ця діяльність є «нав'язаною», чітко контрольованою і вимушеною. Завдання педагога – рекомендувати, пояснити переваги і необхідність прочитання певної книги або частини матеріалу для можливого періодичного обговорення, висловлення власної думки після прочитаного на кожному занятті.

Поряд із вищезазначеними особливостями і перевагами екстенсивного читання варто зауважити про певну «стриманість» у використанні цього підходу під час вивчення англійської мови. Чи слід таку ситуацію розглядати як недоцільність і застарілість названої моделі? Чи екстенсивне читання – це новий метод про який ще мало знають? Ми поділяємо думку більшості дослідників про те, що впровадження екстенсивного читання обмежується через закріпленій навчальний розклад і брак часу у вищій школі. Через це, популярним залишається метод інтенсивного читання, основна ціль якого полягає у поліпшенні рівня знань студентів для ефективного складання тестів та іспитів. Як результат, сучасні студенти не досить чітко уявляють мету, значення і переваги екстенсивного читання.

Сумно визнавати, проте у більшості випадків студенти не проявляють ініціативи у пошуку додаткових цікавих ресурсів для вивчення іноземної, не читають більше, ніж це передбачено програмою курсу. Досить часто основним джерелом вивчення англійської у вищій школі залишаються лише знання і бажання самого викладача навчити студентів чогось «більшого». Однак, доцільність використання давно відомого методу читання у сучасній вищій школі можуть підтвердити статистичні дані про те, що рівень розуміння прочитаного збільшується на 20 % під час екстенсивного читання на відміну від традиційного, з 60% – до 80% відповідно [3].

Найбільш вдало популяризація екстенсивного читання відбувається за кордоном. Так, аналіз низки досліджень з цього питання дозволив нам зробити висновки, що Японія – одна з небагатьох країн, де екстенсивне читання є основою іншомовної освіти у сучасній вищій школі, що підтверджується численними науковими розвідками [10; 12; 13; 15; 17; 19; 21] про переваги, важливість і необхідність використання екстенсивного читання під час вивчення англійської мови. Встановлено, що систематичне екстенсивне читання іноземною мовою сприяє розширенню кругозору студентів; зорієнтоване у більшості випадків на їхні інтереси; є легшим,

швидшим кориснішим і більш практичним у порівнянні з іншими методами читання; відзначається зручністю, оскільки не має сталого розкладу, що притаманне традиційним заняттям; збільшує словниковий запас студентів [16, с. 85–96]; вчить зосереджуватись на основній ідеї прочитаного; розвиває критичне мислення.

Однак, варто пам'ятати, що мало що можна зробити, якщо текст нецікавий [20, с. 42–45]. Тому, одне із найголовніших завдань сучасного викладача англійської мови полягає у виваженому доборі рекомендованої літератури студентам для екстенсивного читання.

Відмітимо, що поряд із успішним досвідом упровадження практики екстенсивного читання іноземною мовою, аналіз наукової літератури дозволив нам виділити й окремі проблеми. Розглянемо їх.

По-перше, навчання студентів зосереджене на отриманні хороших результатів під час тесту, або на іспиті, що суперечить основній ідеї екстенсивного читання – для задоволення, цікавості і з певною метою. По-друге, результати екстенсивного читання помітні не відразу, а досягнення потребують додаткового часу, який більшість студентів використовує для відпочинку, спілкуючись у соціальних мережах і «блукаючи в Інтернеті». По-третє, екстенсивне читання значно відрізняється від методів, до яких звикли студенти (читати, розуміючи кожне слово і фразу; виконувати певні завдання до, під час чи після прочитаного та ін.), а тому викликає певний сумнів і недовіру. Окрім того, тематика та жанр книги, яку обирає педагог для екстенсивного читання, може не відповідати вподобанням студентів, що применшує позитивну сторону аналізованого методу. І останнє, більшість студентів сприймає екстенсивне читання як додаткове завдання, а не діяльність для задоволення.

Таким чином, вважаємо, що суттєвою перешкодою для використання екстенсивного читання під час вивчення англійської мови у вищій школі може бути різний підхід до трактування і розуміння цього методу студентами і педагогами, що спричинює труднощі у навчанні.

Проте, зауважимо, що не дивлячись на вищезазначені проблеми, які можуть виникнути під час упровадження екстенсивного читання англійською мовою у вищій школі, традиційним залишається твердження про те, що той студент, який позитивно ставиться до читання рідною мовою, не матиме проблем із бажанням дізнатися щось нове, читаючи літературу мовою, яку він вивчає [7, с. 136–141].

Так, висновки попередніх дослідників, на наш погляд, найбільш вдало узагальнено С. Повеллом [9], Р. Дейом, Дж. Бемфордом [6; 7] та ін., які підтверджують доцільність використання екстенсивного читання [15, с. 28–42]. Науковцями доведено, що використання екстенсивного читання відіграє ключову роль під час вивчення сучасної англійської мови у вищій школі, оскільки таке навчання зорієнтоване не лише на розвиток і вдосконалення навичок читання, а й на розширення словникового запасу і позитивного ставлення студентів до процесу читання іноземною мовою.

Окрім того, нині для успішної продуктивної діяльності важливим є вивчення великого об'єму інформації за досить короткий проміжок часу. Ми вважаємо, що саме екстенсивне читання може вирішити означену проблему, вплинувши на еволюцію читання іноземною мовою, та його форм і моделей в цілому.

Таким чином, упровадження екстенсивного читання у процес вивчення англійської мови може стати своєрідним викликом для сучасної системи підготовки фахівців, які мають бути зорієнтовані на безперервне вдосконалення знань з англійської мови. Беззаперечно, ідеальний студент повинен любити читати, проте нині студента приваблюють інші розваги: Інтернет, Facebook, Twitter, он-лайн ігри та ін. Технологічний прогрес і вплив медіа на нашу свідомість і життя змушує освітян, як ніколи, розвивати і вдосконалювати навички читання у студентів, що можливо реалізувати за допомогою екстенсивного читання. Саме педагог, який відіграє вирішальну роль у активному навчанні студентів, має відкрити світ задоволення і переваг читання англійською мовою та переконати, що мета навчання полягає не в отриманні оцінки чи балу за академічний курс, а в усвідомленні важливості безперервного навчання упродовж життя.

Вважаємо, що зміни, які нині відбуваються в освіті (різноманітні проекти, програми), нові дослідження, реструктуризація занять, посилення відповідальності серед педагогів і студентів, удосконалення ресурсів і джерел інформації для вивчення англійської мови – все це позитивно впливає на використання методу екстенсивного читання іноземною мовою у сучасній вищій школі.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідженні різних матеріалів для екстенсивного читання (журналів, газетних статей, текстів ліричних пісень чи он-лайн романів) і у визначеності ступеня зацікавленості ними потенційного читача; у аналізі відповідальності педагогів вищої школи щодо впровадження екстенсивного читання у практику як ефективного методу поліпшення навичок читання у студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александров В. М. Система вправ для інтенсивного навчання професійно-орієнтованої англійської мови у вищій школі / В. М. Александров // Вісник Запорізького національного університету. – Серія: Педагогічні науки № 2 (13), 2010.
2. Китайгородская Г. А. Новые подходы к обучению иностранным языкам // Г. А. Китайгородская // Вестник МГУ. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – Сер.19, № 1. – 1998. – С. 32–39.
3. ЛітАкцент [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litakcent.com>
4. Матвеева Л. Мы стали меньше читать... Стоит ли о том жалеть? / Л. Матвеева // 2000 – 2005. – № 32. – С. 3.
5. Шартье Р. Читатель в постоянно меняющемся мире / Р. Шартье // Иностранная литература. – 2009. – № 7. – С. 184–191.

6. Day R. R., & Bamford, J. Extensive reading in the second language classroom. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – 238 p.
7. Day R. R., & Bamford, J. (2002). Top ten principles for teaching extensive reading / R. R. Day & J. Bamford // Reading in a Foreign Language. – № 14. – 2002. – P. 136–141.
8. Elley W. B. & Mangubhai F. (1983). The impact of reading on second language learning / W. B. Elley & F. Mangubhai // Reading Research Quarterly. – № 19. – 1983. P. 53–67.
9. Hedge T. Teaching and learning in the language classroom. – Oxford: Oxford University Press, 2000. – 447 p.
10. Kweon S., & Kim, H. Beyond raw frequency: Incidental vocabulary acquisition in extensive reading / S. Kweon & H. Kim // Reading in a Foreign Language. – № 20. – 2008. – P. 191–215.
11. Krashen S. The input hypothesis and its rivals. / In N. C. Ellis (Ed.), Implicit and explicit learning of languages. – London: Academic Press, 1994. – P. 45–77.
12. Leung C. Y. Extensive reading and language learning: A diary study of a beginning learner of Japanese / C. Y. Leung // Reading in a Foreign Language. – № 14. – 2002. – P. 66–81.
13. Lyutaya T. Reading logs: Integrating ER with writing tasks // English Teaching Forum. – № 49. – 2011. – P. 26–34.
14. Macalister J. Implementing extensive reading in an EAP programme / J. Macalister // ELT Journal. – № 62. – 2008. P. 248–256.
15. Powell S. Extensive reading and its role in Japanese high schools // S. Powell // The Reading Matrix. – № 5. – 2005. – P. 28–42.
16. Pino-Silva J. Extensive reading through the internet: is it worth the while? / J. Pino-Silva // The Reading Matrix. – Vol. 6, No. 1. – April, 2006. – P. 85–96.
17. Ro E. A case study of extensive reading with an unmotivated L2 reader / E. Ro // Reading in a Foreign Language. – № 25. – 2013. – P. 212–233.
18. Susser B. & Robb T. EFL extensive reading instruction: Research and procedure / B. Susser & T. Robb // JALT Journal. № 12. – 1990. – P. 161–185.
19. Tanaka H., & Stapleton P. Increasing reading input in Japanese high school EFL classrooms: An empirical study exploring the efficacy of extensive reading / H. Tanaka & P. Stapleton // The Reading Matrix. – № 7. – 2007. – P. 115–131.
20. Williams R. «Top ten» principles for teaching reading / R. Williams // ELT Journal. – № 40. – 1986. – P. 42–45.
21. Yamashita J. In search of the nature of extensive reading in L2: Cognitive, affective, and pedagogical perspectives / J. Yamashita // Reading in a Foreign Language. – Volume 27. – № 1 – April, 2015. – P. 168–181.